

Univerzalni dizajn – *svijet pristupačan svima*

UVOD

Svaki čovjek tijekom života može se susresti sa situacijom u kojoj mu je otežano kretanje, komunikacija ili pristup informacijama. Zbog toga je važno da proizvodi, usluge, građevine i digitalna rješenja budu osmišljeni tako da ih može koristiti što veći broj ljudi, bez obzira na dob, sposobnosti ili invaliditet.

Način na koji društvo promatra invaliditet izravno utječe na način planiranja i oblikovanja našeg okruženja. Tijekom vremena razvila su se tri osnovna pristupa.

- **MEDICINSKI MODEL**
- **SOCIJALNI MODEL**
- **MODEL LJUDSKIH PRAVA**

TRI OSNOVNA STUPNJA

01

Medicinski model promatra invaliditet kao problem pojedinca koji treba liječenje ili rehabilitaciju. U takvom pristupu odgovornost za prepreke uglavnom se stavlja na osobu s invaliditetom, dok se okoliš rijetko prilagođava njezinim potrebama.

02

Socijalni model naglašava da osobe ne ograničava njihovo oštećenje, nego prepreke koje postoje u društvu. Stepenice bez rampe, nepristupačne internetske stranice, nedostatak titlova ili neprilagođene informacije primjeri su prepreka koje onemogućuju ravnopravno sudjelovanje u svakodnevnom životu. Uklanjanjem tih prepreka omogućava se veća samostalnost i uključivanje svih građana.

TRI OSNOVNA STUPNJA

03

Model ljudskih prava nadograđuje socijalni model i polazi od činjenice da je invaliditet dio ljudske raznolikosti. Sve osobe imaju jednaka prava na obrazovanje, zapošljavanje, korištenje javnih usluga i sudjelovanje u društvenom životu. Zbog toga je potrebno od samoga početka planirati okruženje koje će biti dostupno svima.

ŠTO JE UNIVERZALNI DIZAJN?

Univerzalni dizajn predstavlja način planiranja proizvoda, prostora i usluga koji omogućuje da ih koristi što veći broj ljudi, bez obzira na dob, sposobnosti ili invaliditet. Cilj nije stvarati posebna rješenja za pojedine skupine, nego od samog početka razvijati okruženje koje je jednostavno, sigurno i pristupačno svima.

Način na koji društvo promatra invaliditet utječe i na način oblikovanja našeg okruženja. Danas se naglasak stavlja na uklanjanje prepreka koje ograničavaju sudjelovanje osoba s invaliditetom te na poštivanje njihovih prava i dostojanstva. Pristupačnost nije pogodnost, već preduvjet za ravnopravno sudjelovanje u obrazovanju, radu, prometu i svakodnevnom životu.

Kada univerzalni dizajn nije dovoljan, primjenjuje se razumna prilagodba – individualna rješenja koja omogućuju jednake mogućnosti i sudjelovanje u društvu.

Poruka:

Dobar dizajn omogućuje sudjelovanje. Loš dizajn stvara prepreke.

SEDAM NAČELA UNIVERZALNOG DIZAJNA

Univerzalni dizajn temelji se na sedam načela koja pomažu u stvaranju proizvoda i usluga koje mogu koristiti svi ljudi.

- **Ravnopravna uporaba** – jednako korištenje za sve korisnike.
- **Fleksibilnost** – prilagodba različitim potrebama i načinima korištenja.
- **Jednostavna i intuitivna uporaba** – lako razumijevanje bez obzira na iskustvo ili znanje.
- **Jasne i uočljive informacije** – informacije dostupne svim korisnicima.
- **Tolerancija na pogreške** – smanjenje mogućnosti nastanka pogrešaka.
- **Mali fizički napor** – jednostavno korištenje bez nepotrebnog opterećenja.
- **Odgovarajuća veličina i prostor** – dovoljno prostora za pristup i korištenje.

Ova načela primjenjuju se u javnim uslugama, školama, prometu, digitalnim tehnologijama i svakodnevnim proizvodima. Kada se planiraju od samoga početka, povećavaju kvalitetu života svih građana.

Poruka:

Univerzalni dizajn nije namijenjen samo osobama s invaliditetom

UNIVERZALNI DIZAJN U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU

Primjere univerzalnog dizajna susrećemo svakoga dana. Pametni telefoni nude glasovno upravljanje i prilagodbu prikaza, mrežne stranice postaju pristupačnije, a javni prijevoz uvodi vizualne i zvučne informacije za putnike.

U obrazovanju univerzalni dizajn omogućuje različite načine učenja, pristupačne nastavne materijale i korištenje pomoćne tehnologije. Usluge postaju kvalitetnije kada su razumljive, jednostavne i dostupne svim korisnicima.

Posebna se pažnja posvećuje razvoju novih tehnologija, poput autonomnih vozila, koja od samoga početka trebaju biti osmišljena tako da ih mogu sigurno koristiti osobe različitih sposobnosti.

Najbolja rješenja nastaju kada u njihovu izradu sudjeluju sami korisnici. Njihovo iskustvo pomaže prepoznati prepreke koje često ostaju nevidljive projektantima i proizvođačima.

Poruka:

Ništa o nama bez nas.

DOBRA PRAKSA I POGLED U BUDUĆNOST

Primjer uspješne primjene univerzalnog dizajna predstavlja Centar za univerzalni dizajn u Budimpešti. Centar okuplja osobe s invaliditetom, arhitekta, inženjere, obrazovne ustanove i druge stručnjake kako bi zajedno razvijali pristupačna rješenja.

Korisnici sudjeluju u ispitivanju proizvoda i usluga, procjeni pristupačnosti prostora, edukaciji budućih stručnjaka te zagovaranju boljih standarda pristupačnosti. Takva suradnja pokazuje koliko je važno uključiti osobe s invaliditetom u donošenje odluka koje utječu na njihov svakodnevni život.

Univerzalni dizajn nije samo način projektiranja. On predstavlja ulaganje u društvo u kojem svi imaju jednake mogućnosti sudjelovanja, neovisnosti i dostojanstvenog života.

Poruka:

Zajedno gradimo društvo bez prepreka, društvo u kojem je pristupačnost pravo svakoga, a univerzalni dizajn standard za sve.

Erzsébet Földesi

Erzsébet Földesi je aktivistica za prava osoba s invaliditetom koja se već 20 godina zalaže za prava žena i muškaraca s invaliditetom, djelujući od lokalne razine do nacionalne i europske razine.

Stekla je niz kvalifikacija iz područja zastupanja prava osoba s invaliditetom, uključujući poslijediplomski studij na Tehničkom sveučilištu u Budimpešti, gdje se usavršila za planiranje rehabilitacijskog okruženja, a kasnije i za savjetnicu za ljudske i tehničke aspekte profesionalne rehabilitacije.

Od 2002. do 2018. godine bila je predsjednica Udruge osoba s tjelesnim invaliditetom Budimpešte, a danas obnaša dužnost njezine počasne predsjednice.

Jedan od ključnih načina ostvarivanja tog cilja jest promicanje univerzalnog dizajna na nacionalnoj razini te na europskoj razini kroz sudjelovanje u projektima Europske unije usmjerenima na razvoj pristupačnog javnog prijevoza. U tom je području Udruga razvila internetske obrazovne materijale o univerzalnom dizajnu namijenjene studentima sveučilišta, objavila priručnik s primjerima dobre prakse u primjeni načela univerzalnog dizajna te sudjeluje u stvaranju inkluzivnih dječjih igrališta.

Društvo distrofičara Zagreb - DDZ

Dalmatinska 1, Zagreb

E-mail: info@ddz.hr

Tel: +385 1 4848 908

Fax: +385 1 4848 018

Web: www.ddz.hr

FB: Društvo distrofičara Zagreb DDZ

IG: [drustvo_distroficara_zagreb](#)

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Sufinancira
Europska unija

Erasmus+
Obogaćuje živote, širi vidike.

AGENCIJA ZA
MOBILNOST I
PROGRAME EU